

Hayatın Değeri -umulmadık bir kapıdan veya aykırı bir kılavuzla-

THE VALUE OF LIFE

Selim KADIOĞLU*

*Dr., Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesi Deontoloji ve Tıp Tarihi AD, Öğr. Gör., ADANA

Özet

Bu makalede, Dr.Süha Sertabioğlu'nun "Hayatın Değeri" adlı kitabı incelenmekte ve bazı sonuçlar elde edilmektedir. Bu kitap birçok etik konuyu araştırmaktadır. Dr.Sertabioğlu'nun kitabı John Harris'in "The Value of Life" adlı kitabının bir çevirisidir.

Anahtar Kelimeler: Hayatın değeri, Tıp etiği

T Klin Tıp Etiği 2000, 8:60-61

Summary

In this article, Dr.Süha Sertabioğlu's book called "Hayatın Değeri (The Value of Life)" is investigated and some results are obtained. In this book, many ethical subjects are studied. Dr.Sertabioğlu's book is a translation of Prof.Dr.John Harris' book called "The Value of Life".

Key Words: The value of life, Medical ethics

T Klin J Med Ethics 2000, 8:60-61

Son zamanlarda kitap piyasasında genel okura sunulan tıpta ilgili yayınlarda dikkati çeken bir artış var. Bu yayınlar arasında hem hekim yazarların deneyimlerini ve değerlendirmelerini doğrudan ya da dolaylı olarak anlattıkları eserler, hem de hekimleri, hekimliği, tıbbı değişik açılardan ele alıp inceleyen çalışmalar bulunuyor.

İkinci grupta yer alanlar, tıp kurumunu toplumun diğer kesimlerine, yaşamla ve sağlıkla ilgili birtakım hizmetlerin üreticisi olmanın ötesinde, hakkında bilgi edinilecek ve üzerinde düşünülecek bir kültür nesnesi olarak prezante ediyorlar. Böylece, bir açıdan, tıbbın kendisini ifade etmesine ve toplumun tıbbı tanımasına olanak sağlıyorlar.

Yenilerini telif etmenin "deontoloji (ve tıp tarihi)" alanında çalışanlar için denenmeye değer bir

etkinlik olacağını düşündüğüm bu tür kitaplar arasında, doğrudan tıbbın tarihi ve etiği hakkında olanlar da bulunuyor. Literatürümüze katkı sağlamanın ötesinde, çalışma yapabileceğimiz yeni bir alan açmaları bakımından, düzeyleri ve nitelikleri ne olursa olsun, bu kitaplara karşı ilgisiz kalmamız gerektiği kanısındayım.

Bu yazının konusu olan John Harris'in, dilimize Süha Sertabipoğlu tarağından çevrilen, "Hayatın Değeri: Tıp Etiğine Giriş" başlıklı çalışması, yazarından ve içeriğinden dolayı önemli olmanın ötesinde, tıp etiği hakkında genel okura yönelik ilk Türkçe kitap olma gibi özel bir nitelik taşıyor.

Geçen yıl Ayrıntılı Yayınları inceleme dizisinde yayımlanan "Hayatın Değeri"nin orijinali 1985'de yazılıp basılmış. Ülkemizin tıp etiğiyle ilgili çevrelerinin, kuşkusuz, hem felsefe kökenli İngiliz tıp etikçisi Harris'e, hem de bu çalışmaya aşinalığı var. Mamafih bu kitabın, şimdiye kadar, pek de sık başvurulan bir referans olmadığını söyleyebiliriz.

Geliş Tarihi: 25.08.1999

Yazışma Adresi: Dr.Selim KADIOĞLU
Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesi
Deontoloji ve Tıp Tarihi AD
01330, ADANA

Kitap kaba bir değerlendirmeye, tıp etiğinin bilinen temel konuları hakkında, Harris'in sakınmadan ve saklamadan kullandığı öznel bir yaklaşımla dile getirdiği görüşlerden oluşuyor. Değerli dostum Erdem Aydın'ın yorumu, Harris'in bu öznel yaklaşımıyla kitabın alt başlığı arasında ciddi bir çelişki bulunduğu merkezinde. Aydın'a göre bir "giriş" kitabının nesnellikten uzaklaşmadan ait olduğu konuda temel bilgi vermesi gerekiyor.

Aydın'ın yargısına, binalara olduğu gibi konulara da cümle kapısı dışında alternatif girişler bulunabileceğini vurgulayıp, alt başlığın "girişlerden bir giriş" diye yorumlanması gerektiğini öne sürerek itiraz ettim. Bu yazının kitabını tahrip ederek oluşturduğum başlığını kendisiyle giriştiğim uzun ve hoş tartışmaya borçluyum.

Alt başlıkla ilgili tartışma bir yana, ana başlık kitabı ve Harris'in tıp etiğine yaklaşımını apaçık ifade ediyor. Öyle ki, "tıp etiği" kavramını hiç kullanmadan, bu çalışmayı tıbbi uygulamalar çerçevesinde hayatın değeriyle ilgili bir tartışmalar dizisi biçiminde betimlemek olanaklı.

Harris'in tıp etiği kuramı, son çözümlemede, insan hayatına verilen önemin temel ahlaki değer oluşu önermesine dayanıyor. Bu anlayışı esas alarak açtığı tartışmalar ise, özel durumlarda seçilebilecek yollardan hangisinin hayatı verilen değerle bağdaşma derecesinin daha yüksek olduğunu saptamaya yönelik. Bir başka deyişle, Harris tıp etiği sorunlarının çözümünde hayatın değerine en saygılı davranış tarzının ne olduğunu bulup onu uygulamayı öneriyor.

Hayatın değeri kavramı, kitabın değişik bölümlerinde, o bölümlere konu edilen etik sorunlarla ilgili tartışmaların arka planında, farklı yönlerden işleniyor. Bu bağlamda, hayatın değerli oluşunun ne zaman başlayıp ne zaman sona erdiği; kişi olmanın anlamı; hayatın değerinin mutlak mı yoksa hayatın sahibi olan kişiye verilen değerle ilgili mi olduğu; hayatını yönlendirmenin kişinin seçimine bağlı bulunuşu ve hayatın değerine saygının bu seçime saygıyı gerektirmesi; "ölümden beter" durumlar söz konusuysen hayatın değeri; ölen kişilerin bedenleri üzerinde tasarruf hakkı, gibi tartışmalar açılıyor.

"Hayatın Değeri" sağlığa saygı göstermenin hayatın değerine verilen önemin en açık ifadesi olduğunun belirtilmesiyle başlıyor, ancak sağlık profesyonellerinin yüksek ahlaki değer taşıması gibi bir çıkarım içermiyor. Hayat kurtarmanın ahlaki yönden önemi vurgulanırken de, hayat kurtarıcı olan ve olmayan tıbbi eylemler arasındaki farka dikkat çekiliyor.

Harris, tıp etiğinin sağlık alanında çalışanlara özgü olmadığını ve bu konuda onlara öncelikli söz hakkı tanınmayacağını da kuvvetle vurguluyor. Bu vurgulamanın arkasında, bir yandan tıp etiği sorunlarını toplumun tümüne ait kabul eden anlayış, diğer yandan tıbbi, etik alanında çalışanlar için bir tür laboratuvar olarak gören yaklaşım yer alıyor.

Oysa ülkemizde tıp etiği, bir yandan hekim popülasyonu için bir entelektüel egzersiz alanı, diğer yandan yeni bir "tıpta uzmanlık dalı" olarak kabul ediliyor. Bu çerçevede, ulusal tıp etiği çevrelerimiz "Hayatın Değeri"ni tıbbi ve hekimlere dışardan ve uzaktan bakarak tıp etiği argümanları yürütme yaklaşımının bir örneği olarak da inceleyebilirler.

Kitabı biçimsel ayrıntılarla ve satır aralarıyla daha fazla ilgilenerek okuyunca, ince bir mizah duygusuyla süslenmiş felsefi acımasızlık hemen dikkati çekiyor. Bu durum en belirgin olarak, "Hayatın Değeri" yazarınıninkilerle çelişen görüşlere sahip otörlerden yapılan kısa alıntılarının akıbetinde izleniyor. Farklı görüşlerin hiçbiri, yadsınmasının kaçınılmazlığını ortaya çıkartan sert eleştirilere uğramaktan kurtulamıyor.

Harris'i okumak bana, evimin penceresinden her zaman baktığım sokağı, yolun karşı çaprazında oturan komşunun penceresinden seyretme benzeri bir deneyim yaşattı. Bildiği ve görüş sahibi olduğu konuları aykırı bir kalemle okumak insanda bilgi artışına değilse de bilgi bilinçlenmesine, görüş eksikliğine değilse de görüş netleşmesine yol açıyor.

Kitabın arka kapağında yer alan tanıtım yazısının son cümlesi: "Harris'in görüşlerine katılırsanız da katılmasanız da, bu usta ve yaratıcı felsefecinin sizi çıkaracağı düşünsel yolculuktan zevk alacaksınız", biçiminde. Gerçekten de, bu türden bir zevk alma süreci yaşadım ve "Hayatın Değeri"nden şahsen çok faydalandım.

